

St. Petri-kirken i Klippan, 1966. Sigurd Lewerentz. Hardbrent, mørk tegl fra Helsingborg – både maskin- og håndlaget. En del av teglen har Lewerentz selv plukket ut fra et 'skrotlager'.

Den kaleidoskopiske og kommenterende byggekunstspalten er signert Aina Dahle, professor ved AHO, Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo. Hun er også kjent som Einar Dahle og har siden 1987 skrevet over nitti arkitekturspalter i Mur/m+b. Dahle er diplomarkitekt fra ETH-Zürich, har egen praksis i Oslo, har vært gjesteprofessor ved RWTH-Aachen, reiser mye og gjerne, maler akvareller og tenker og snakker fritt og høyt; noe blir det aforismer av.

byggekunst i mur+betong

AV JORDEN

av Aina Dahle

Vi har lagt jorden under oss. Vi har utnyttet det som er å utnytte etter fattig evne, kunnskap og klokskap. Vi har elsket og slåss. Vi har brukt og misbrukt, vi har temmet naturen, dens krefter og villskap, vi har hentet stoff fra jordens vekster og jorden selv: leire, kalk, sand, sement. Et av de fire elementene er i virksomhet, men vi trenger luft og tar det som en selvfølge, også vann og ild. Alt tar vi som en selvfølge. Vi lager keramiske produkter, fliser, stener, blokk og panner og oppblåste kuler. Former, munnstykker og strenger. De små byggestener er et faktum, og vi griper dem begjærlig. Flere farger, flere overflater, flere former. Alt for mange former, stener, fliser... Det er ingen ende på muligheter.

Og så klarer Lewerentz seg med en sten som han ikke hugger til eller deler. Stenen skal være hel. Men bygge hus kan han med denne sten. Vakre hus, kirker, krematorier. Muren bør være monolittisk, kompakt. Den er ikke det hos Lewerentz. Den har hulrom, den armeres, forsterkes

både her og der, men den uttrykker seg med sin markante stofflighet, og veggene oppfattes som murale ute som inne. Den kunne bare vært av mur, med murstein, tegl. Man setter stenene sammen til en komposisjonell helhet. Man gjør det med varsomhet og kjærlighet. Også de grusomme maskinstener må behandles med varsomhet og lempe. Kanskje det kommer noe godt ut av dem, de kan nemlig snus.

Betong trenger former, forskaling. Ingenting er så slapt som å bygge med tømmer, skal Sverre Fehn ha sagt. Det måtte være å bygge med betongelementer. Om veggelementer eller dekker, om forspent, slakkarmert eller etterspent. Betongblandingen helles ned i en liggende form og strykes kanskje med en kost eller brett, kjærlig? Og reises, kjøres bort og monteres av kraner. Hånden er fraværende, slapp. Men plutselig står elementet der det skal og stråler i rommet

De som tør, lager former og forskaling som når de fjernes etterlater lekke overflater og spenstige kropp, bygningskrop-

per. Betongen helles kanskje også slapt ned i formene, men ikke alltid. I Østen vibreres betongen med lange bambusrør, de ivrige hender gir seg ikke før grøten er på plass, inn i de minste sprekker og skjøter. Med selvkomprimerende, retarderende betongblandinger av ulikt slag oppstår et mylder av muligheter som de dyktigste blant oss vet å utnytte. Men som oftest blir det til at vi bruker forskalingssystemer rett opp og ned, Plattendekker og hulldekker, DT-elementer eller ditto andre.

Mur og betong henter sitt stoff fra jorden. De har en ikke ulik opprinnelse, men oppfører seg som byggematerial og resultat forskjellig. Vi betrakter mur og betong som tunge materialer med termisk kapasitet, lang varighet, holdbarhet og bærekraft. Etter hvert har politikerne forstått at CO₂-regnskapet er dokumenterbart og med positiv balanse. Og vi puster lettet ut.

Hvorfor skriver jeg høysanger om disse materialene? Hvorfor ikke om glass, tre

Råstoffene ligger utenfor stuedøren vår og kan hentes inn og igjen bli kortreiste som de en gang var

Pompeii er to ganger oppstått av jorden, én gang bygget, én gang gravd frem

og stål? Jeg bruker jo selv stadig disse materialer i mine hus og har vel ikke noe imot dem, overhodet ikke. Men når mur og betong interesserer meg, er det fordi disse materialer er kulturbærere som må tas på alvor og beskyttes. For det første representerer disse byggmaterialer en viktig næring med arbeidsplasser som ikke er mindre verdige enn andre arbeidsplasser. Og dessuten ligger råstoffene utenfor stuedøren vår og kan hentes inn og igjen bli kortreiste som de en gang var. Jordens 'døde' råstoff vil hos oss aldri kunne erstatte de 'levende' fornybare ressurser som treverk, men leire, gips, kalk vil alltid være et viktig supplement som slår og står bare vi ikke mister kunnskapen, håndverket, kjærligheten.

Arkitektur og byggekunst har et aldringens element i seg. Det ferdige verk er allerede gammelt når det står der, det er som nyhet utdatert før det er ferdig. Obsolescense, kaller vi det. Da er det viktig at det får stå noen år og prøve

krefter mot de samme elementene som var forutsetning for deres tilblivelse. Da taper ikke muren og betongen. De eldes med verdighet, får patina og blir stående lenge. Det som skrives er om mulig enda mer utsatt for forgjengelighet, oppløsning og glemsel: Utdaterede tanker før de er skrevet, glemt før det er lest? Kanskje aldri lest. Det var kanskje heller ikke så viktig.

Dan Anderssons God natt formidler en skjær sårhet som mange deler. Det er jul, vi sier gjerne god jul, men også god natt. Nyt dagene i fred, få nok søvn og hvile. Det er mye som kreves av oss på den andre siden av nyttår. Og god lesning før du sovner. I neste årgang skal vi slåss for retten til å bygge broer, kuldebroer. Og noen må se på energiregnskapet på nytt. Godt nytt år!

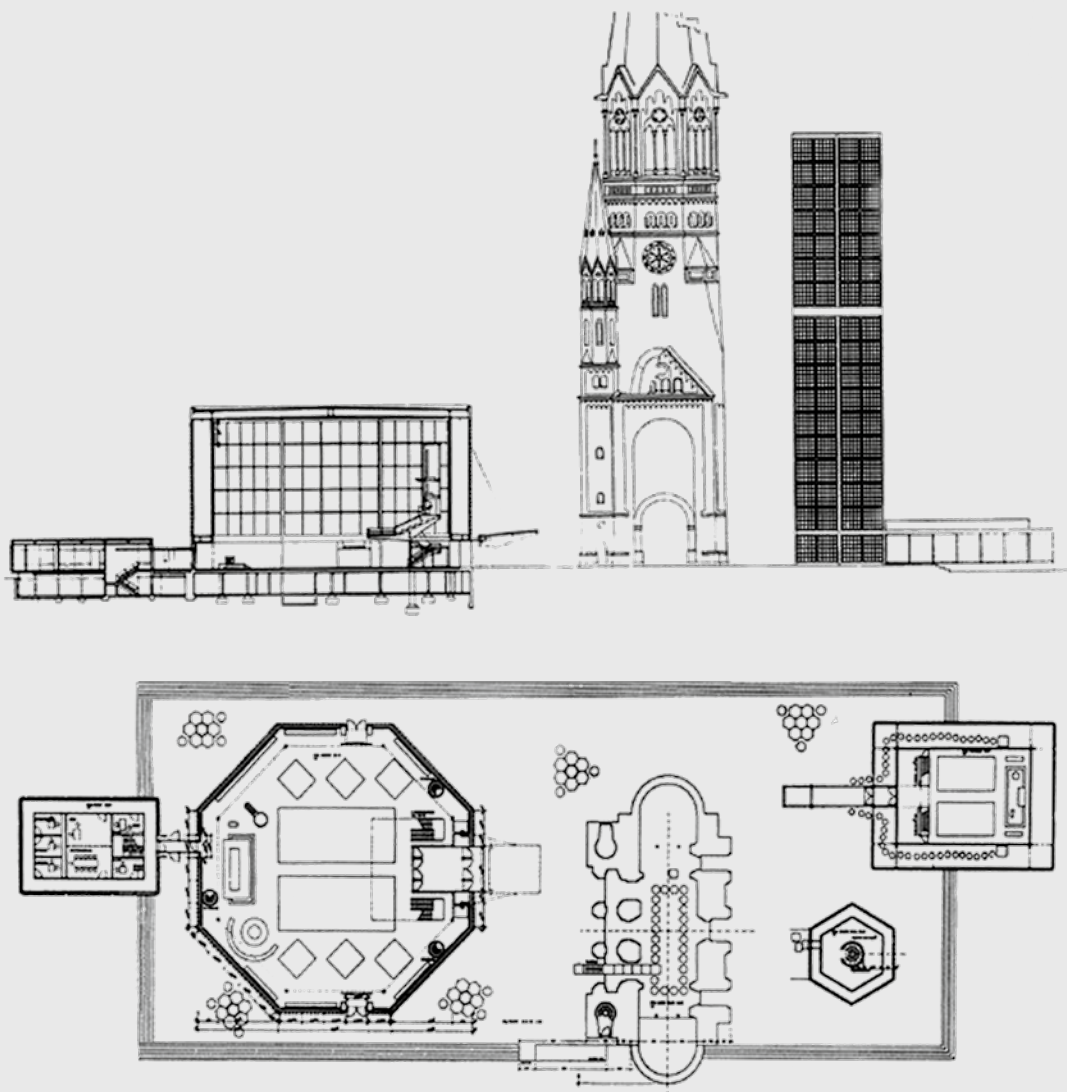
God natt - god sömn jag önskar er,
ni alla vandringsmän.

Vi sluta sjunga och skiljas - vad mer
om vi aldrig träffas igen.

Jag har sagt något litet och fattigt av det
som brunnit hos mig och som snart brinner ner
men den kärlek där fanns, ej förgängelse vet
- god natt - god sömn åt er.

Dan Andersson (fra 'Epilog')

Den som har hørt Thorstein Bergmans vakre melodi, vet hva jeg mener.
Klanger er ikke nok. Vi trenger en melodi, et tema som bærer.

Kaiser Wilhelm Gedächtniskirche

Berlin, Tyskland 1961

ARKITEKT: EGON EIERMANN (1904–1970), STUTTGART/KARLSRUHE

Betong, stål, betongelementer,
glass, stål, byggkeramikk:

Den opprinnelige kirken var et minnesmerke til ære for nevnte keisers far av samme navn, og sto ferdig i 1895. Den ble bombet i 1943. Egon Eiermann, den kanskje viktigste etterkrigsarkitekten i Tyskland, vant konkurransen om en ny kirke i 1957. Midlene var knappe, og kun sparsomhet vant sin rett. Han lot ruinene av det høye tårnet (68 meter, opprinnelig 113 meter) danne tyngdepunkt i en modernistisk komposisjon hvor han tilførte fire geometriske volumer, et åttekantet kirkerom, et sekskantet tårn,

et mindre rektangel for kontor og sakristi som appendiks til kirken, et større frittliggende rektangel rommer menighetssalen. Som paviljonger på en plass, løftet opp på et platå, tar de kommando i et sammensatt og stort byrom. Det er vanskelig å fatte anleggets dimensjoner. Kirken virker ganske liten fra utsiden, men stor når du kommer inn, hele 1000 m². Dimensjonene er betydelige: innvendig 35 meter i diameter, høyde 20,5 meter. Byggematerialer er betong, stål og glass.

På et betongfundament reises åtte runde stålsøyler som innskriver kirkerommet. Ytterveggkonstruksjonen er en dobbelvegg med avstand 2,5 meter og med glassmalerier ute og inne. Mellomrommet er forsynt med lamper som gir toveis belysning når det er mørkt ute. Et stålfagverk forbinder og stabiliserer veggene og danner en ringdrager i topp og en avstivende ditto i ca 4 meters høyde over gulvet. Her er ytre veggparti tett (betong istedenfor glass) og danner kontinuerlige nisjer mellom søyle og yttervegg. Til daglig henger

Den opprinnelige kirken ble bombet i 1943. Egon Eiermann lot ruinene av tårnet danne tyngdepunkt i en modernistisk komposisjon hvor han tilførte fire geometriske volumer: et større frittliggende rektangel som rommer menighetssalen, et sekskantet tårn, et åttekantet kirkerom og et mindre rektangel for kontor og sakristi. Foto: saai, Horstheinz Neuvendorff

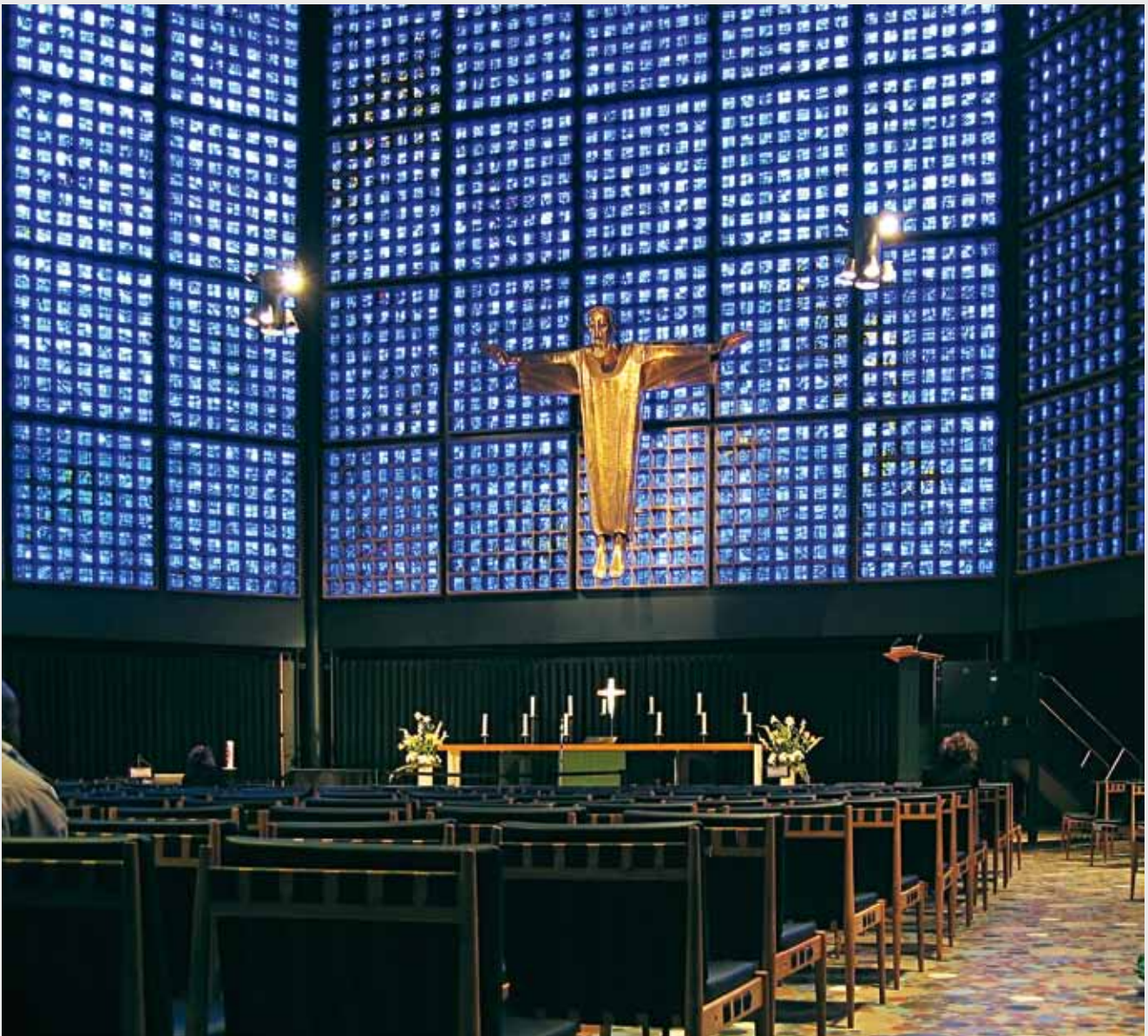
et matt, sort forheng foran nisjene. Stålet er malt sort som taket. Glassmaleriene, alt i alt 22.000, hovedsaklig blått glass, med islett av rødt, grønt og gult, er knust og satt sammen igjen og føyet inn i betongrasteret, åtte ruter i høyden, syv ruter i bredden, hengt opp i stålet. Samme metode er benyttet i tårnet som har enkel fasade. Utvendig oppnås en diskret, nesten forsiktig antydning til noe porøst, lett og flyktig, likevel jordbundet og grått.

Inngangen til det nye kirkerommet skjer fra et smug mellom kirken og vestre del

av det gamle vesttårnet. Alteret ligger altså mot vest. Når man trer inn under den tunge stålaldakinen som holdes opp av kraftige stag, blir man stille. Våpenhuset er mørkt. Med åpen dør ser man inn mot et krusifiks utført i tombak av kunstneren Karl Hemmeter som erstatning for arkitektens opprinnelige kors som manglet rommets inderlighet og kraft. Krusifikset er kroppsliggjort. Kristus er uten korset, her erstattet av de utstrakte armer. Den oppstandne kommer menigheten i møte i evighetens

blå rom. Et sjeldent samspill av kropp og rom. Storbyens lyder når ikke inn til dette rommet. Her er stillhet og stadige andakter og musikalske høydepunkter for alle.

Den nye kirken feirer i disse førjulstider 50-års-jubileum. En ualmennelig alminnelig evangelisk menighetskirke for denne delen av Charlottenburg, mellom Kurfürstendamm og Bahnhof Zoo. Et enkelt og vakkert stemningsrom. Glassmaleriene er utført av glasskunstneren Gabriel Loire fra Chartre, en moderne

Et krusifiks av kunstneren Karl Hemmeter har erstattet arkitektens opprinnelige kors som manglet rommets inderlighet og kraft. Gulvet har innstøpt byggkeramikk, sirkulære fliser i ulik størrelse, dels matt, dels glasert. Foto fra Wikipedia: Johann H. Addicks

Den doble ytterveggen har glassmalerier ute og inne. Mellomrommets lamper gir toveis belysning. Et stålfagverk forbinde og stabiliserer veggene og danner en ringdrager i topp og en avstivende ditto ca 4 meter over gulvet. Her er yttervengen tett (betong istedenfor glass)

kunstner som har laget glassmalerier til flere hundre kirker verden over.

Gulvet består av innstøpt byggkeramikk, sirkulære fliser i ulik størrelse og ulik overflate, dels matt, dels glasert. Samlet sett er denne kirken en kvintessens av det moderne maleri, den moderne kunst, den moderne arkitektur, kort og godt det moderne prosjekt.

Selv klanger uten melodi har her overlevelsesmulighet fordi sanseintrykkene er konsentrert og fortettet.

Besøk i oktober (nr 30)
Wikipedia om kirken og Eiermann

Sosial boligbygging: Timberyard Dublin, Irland 2009

ARKITEKT: O'DONNELL & TUOMEY

Leilighetene med inngang fra fortau er separert fra dette med beplantningskasser

Tegl, tegl, tre, betong, tegl

Arkitektene slo an tonen i teatret i Belfast vist i MUR 3•2005. Forkjærligheten for tegl fortsetter her – og i London School of Economics i 2013. Rød tegl. Ikke annet enn rød tegl i en frapperende og godt artikulert komposisjon.

47 boliger gruppert rundt to gårdsrom, det ene forbundet med og åpent mot gaten. En ny, bred gate gjennom et tidligere lager- og industriområde får sin nye fasade. Mot nord ligger tradisjonelle rekkehus som har adkomst fra sidegatene mens en høy teglmur skiller dem fra

fortau og gate. Reguleringsplanen la opp til næringsarealer på gateplan mot fortau, men arkitektene mente slike lokaler meget sannsynlig ville stå tomme og foreslo en annen måte å forbinde fortau og husvegg. I tillegg skulle byggehøyden mot gaten være syv etasjer. Det som allerede er bygget sør for Timberyard forteller alt om en hodeløs byutvikling.

Arkitektene etablerer to tårnlignende bygningskropper i syv etasjer i hver ende og trapper ned bebyggelsen bakover til å matche målestokken med tre etasjer innover i kvartalet. Til minne om det tidligere trelageret introduseres eik i dører, vin-

duer, panel, staver og rekker foran ulike uterom som alle ligger innenfor vegglivet, nærmest utgravd på ulike måter avhengig om det er loggia, altan, terrasse eller inntrukket inngangsparti.

Leilighetene med inngang fra fortau er separert fra dette med lave beplantningskasser i lys betong mens inngangspartiets gulv er lagt ett trinn lavere enn fortauet. Foran vinduet i forlengelsen av det inntrukne inngangsparti en høyere blomsterkasse som ytterligere øker avstanden mellom vindu og fortau.

Irland er tradisjonelt et land med god tilgang til leire som brennes rød. Både

Det ene gårdsrommet er åpent mot gaten

Sett fra syd

Snitt A-A

denne og mer sentrale deler av Dublins bolig- og forretningsstrøk består av rød tegl mens institusjonene for det meste er stenbygninger. Byens målestokk svarer til to- og treetasjes hus, men brytes stadig vekk av større hus.

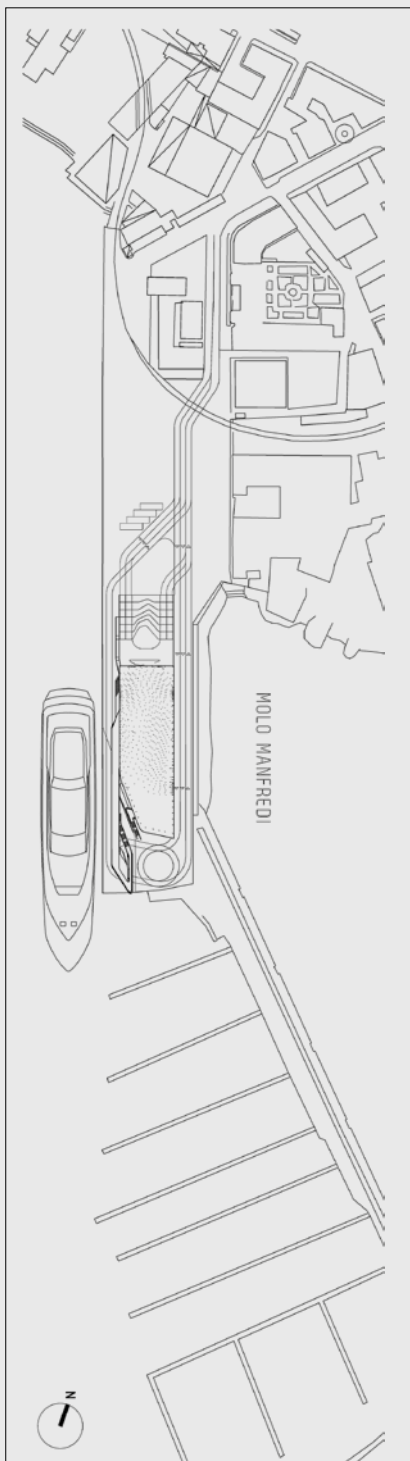
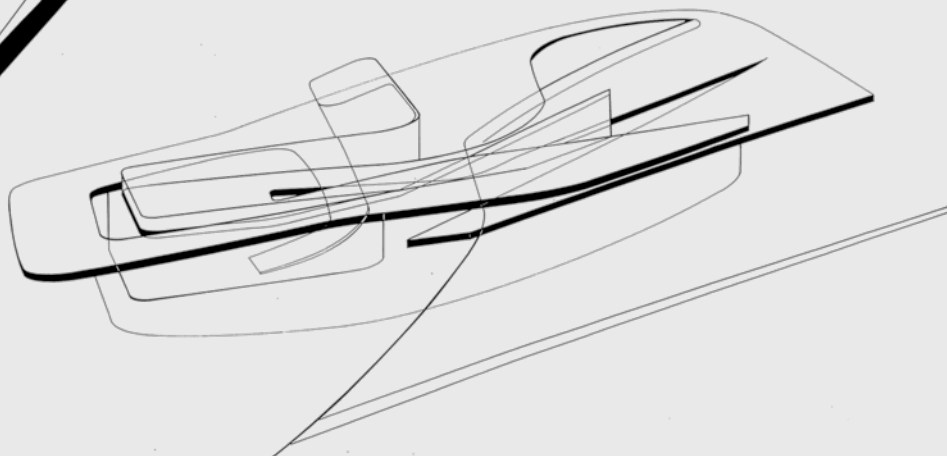
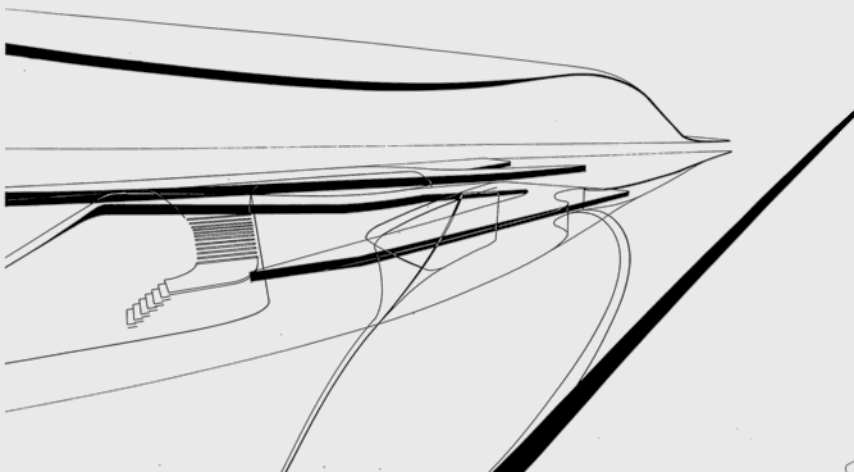
Timberyardprosjektet er interessant som eksempel på vellykket byreparasjon, vellykket byutvikling og vellykket komposisjon og materialbruk. Den gjennomgående røde teglen er brukt ujalte, men er nok her som så mange andre steder, en

forblending. Men den har likevel teglets språk, teglets evne til å fortelle at: dette hus kunne ikke vært bygget av noe annet materiale. Vi kaller det muralt, mens altså engelskmennene ved Sergison Bates sier vegg utstråler brickness.

Uansett, man imponeres over kvaliteten. Arkitektur gjør en forskjell. Også når man ser skader påført huset ved hærverk og dårlig vedlikehold. Også et nytt hus trenger pleie og hjelp, kanskje mest i den første fasen før patinaen kommer skader

til hjelp. Hvis jeg likevel skulle utøve kritikk: det er ikke særlig muralt å sette treverket, om aldri så vakker eik, i liv med teglveggen med fuge mindre enn 5 millimeter og forsegle den med transparent silikon. Jeg antar at slike løsninger må til for å holde prisen nede. Og kanskje holder det?

Studietur oktober 2011
www.odonnell-tuomey.ie
 Foto: AD

Havneterminal Salerno, Italia ferdig 2012

ARKITEKT. ZAHA HADID ARCHITECTS, LONDON

Betong, betong, betongelementer,
glass og betong, isolasjon?

På vei ned den stupbratte fjellsiden, fra Autostrada del Sole, så jeg den: Et enormt betongskall parallelt med bryggekanalen bak alle containerne. Den pirret min nysgjerrighet, som ble tilfredsstilt da drosjen som kjørte oss fra flyplassen i Napoli til havna i Salerno, til seilbåten vi hadde leiet, stoppet rett foran den uferdige bygningen. Et rudiment, med betongelementer på prøveoppstilling. Lys betong. En overstor skapning. Arkitektens idé, om i formen å kunne lage noe som minnet om en østers, er synlig tilstede og oppfattbart.

Sentrale punkter i planløsningen, for utformingen av grunnriss og snitt er:

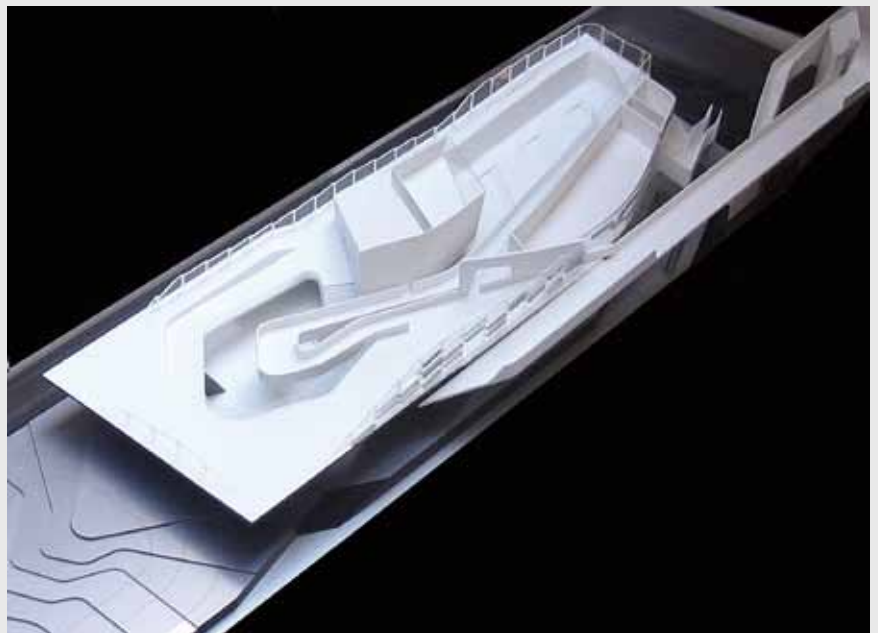
billettsskranken, venterommet, restauranten og den tydelige bevegelsen fra land, opp rampen til punktet der landgangen overfører passasjerer fra land til hav og omvendt. Om det er fra og til ferger eller fra og til cruiseskip, overgangen mellom land og hav skjer i havna, på bryggen, snart i en flunkende ny terminal betalt av Brussel. Hvem ellers?

I antikken var Salerno en viktig havn og klarte seg uten støtte fra land langt borte. Salerno har betongindustri, men er vel mest kjent for være stedet for den første medisinske skole i aftenlandene. Kirurgi, skall, snitt og form er størrelser som finner sammen her i bukten ved

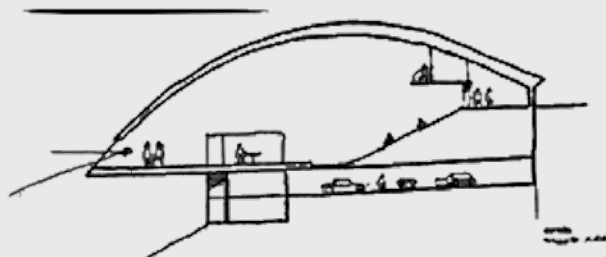
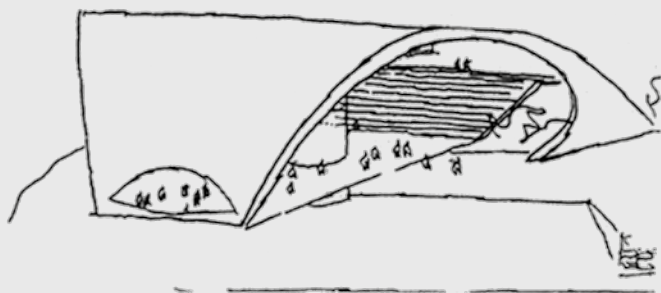

det Thyrrenske hav. «Jeg kan ikke lide snitt, for det minner meg om kirurgiske inngrep», sa en nedtrykt byggherre da Steen Eiler-Rasmussen ville vise ham et flott snitt av hans kommende hus.

Zaha Hadid jobber i rommet, men også hun må lage snitt av sine hus: like mange snitt som båtbyggeren må gjøre for å fastholde båtens linjer og formens flukt. Her i betong med hvit, kortreist sement.

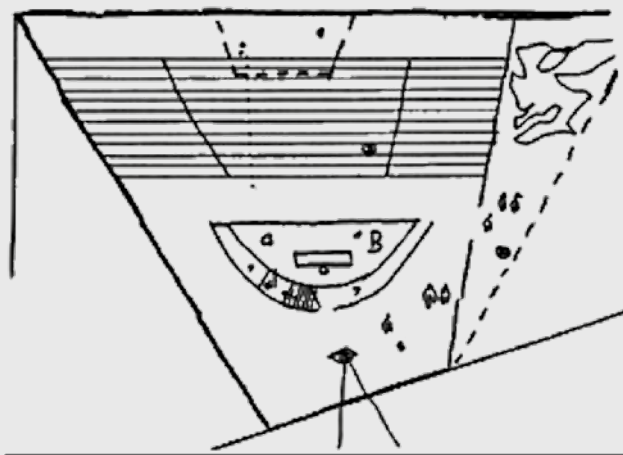
Besøk i september 2011
www.zaha-hadid.com
Ill.: ©Zaha Hadid Architects

Niemeyer-auditorium

Ravello, Italia 2010

ARKITEKT: OSCAR NIEMEYER, RIO DE JANEIRO

Betong, betong, isolasjon,
glass, betong og stål

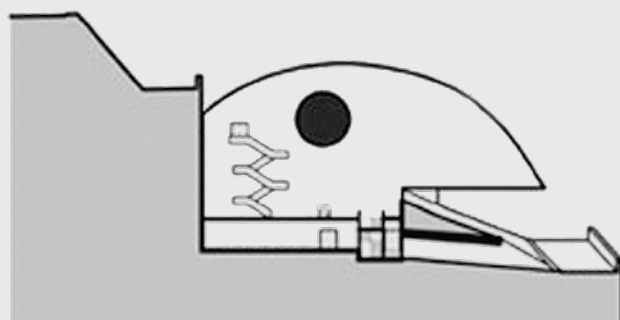
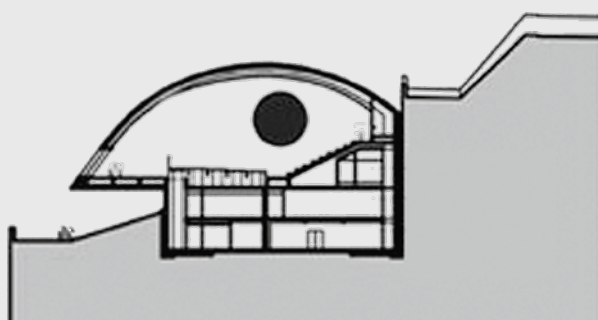
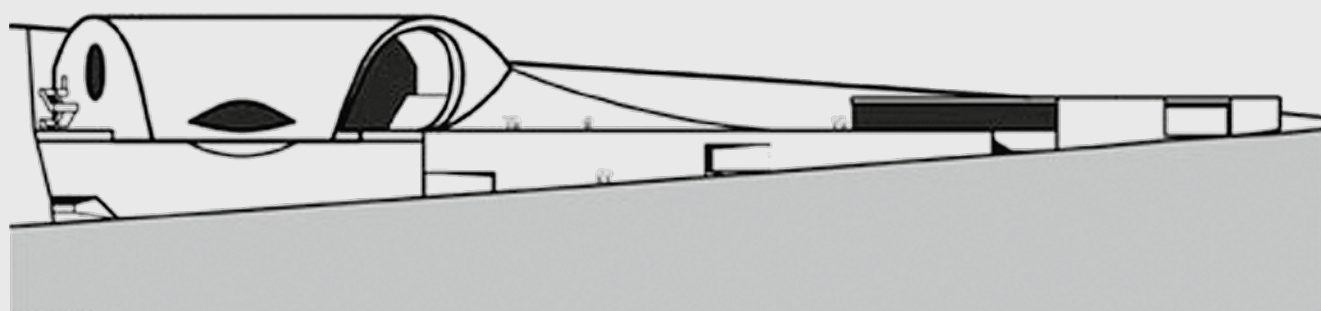
Jeg så den entydige, store formen fra båtens fordekk da vi kom seilende inn mot Amalfi. Vi hadde passert Maiori og Minori og oppe i den bratte åssiden blant store hus og palasser lå denne ensomme, klare formen, en fremmed fugl.

Jeg skjønnte ikke hva jeg hadde sett før dagen etter da vi hadde landligge og tok drosje fra Amalfi via Atrani til Ravello, stedet for kontinuerlig musikkopplevelse og en førsteklasses musikkfestival sommerstid. 350 meter over et blå-blått middelhav og en alltid skyfri himmel.

Ravello lever av musikk, ikke bare av turister. Men også her faller regndråpene når de ikke skal. Så for å sikre året-rundt-konserter tok Domenico di Masi kontakt med sin arkitektvenn i Brasil.

Skråningen fortsetter inn under skallet og blir til tribune, mens terrassen fortsetter inn og blir et dramatisk utkraget podium

Tilhørerne på tribunen ser utover havet gjennom to ulike, overstore øyne som samtidig bringer blandet lys inn i auditoriet på dagtid.

Det tok mer enn ti år fra modellen og de første skissene nådde Ravello til byggestart. Auditoriet sto ferdig på vårparten 2010, men det har så langt ikke vært holdt mer enn to korte konserter. Hvorfor? Pengekrangel i Brussel og manglende kontrakter og forsikringer om drift og vedlikehold. Så jeg kom ikke inn, men kunne glede meg over Niemeyers evne til å tolke et landskap, utnytte terrengefallet og idéen den langstrakte terrasse og skråningen som fortsetter inn under skallet og blir til tribune. Mens terrassen fortsetter inn og blir et dramatisk utkraget podium. Tilhørerne i 'skråningen' ser utover havet gjennom to ulike, overstore øyne som samtidig bringer blandet lys inn i auditoriet på dagtid.

Her er betongen fra Salerno hvitmalt.

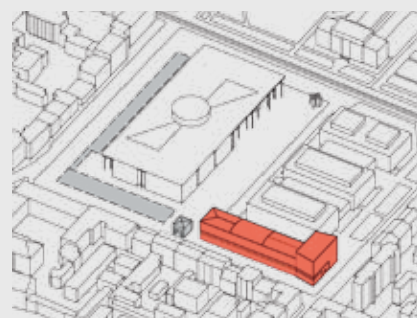
Besøk i september 2011
www.auditoriumoscarniemeyer.it
www.niemeyer.org.br
 Tegn.: Oscar Niemeyer. Foto: AD

På avstand fremstår bygningen tilsløret med tre ulike farger i lyshet og tone. Kommer man nærmere øker flatens dybde og intensitet og de ulike fargene kommer sterkere og sterkere frem. Foto: Haydar Koyupinar © Museum Brandhorst

Museum Brandhorst München, Tyskland 2009

ARKITEKT: SAUERBRUCH HUTTON, BERLIN

Betong, byggkeramikk,
byggkeramikk, stål, betong og tre:

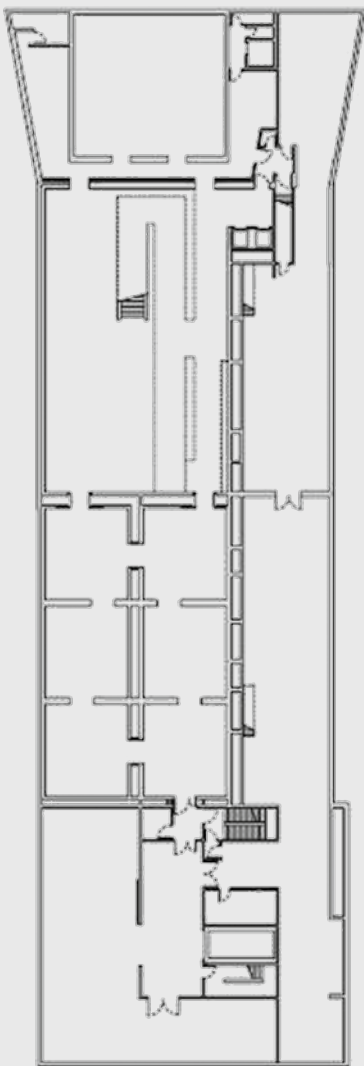
Sauerbruch Hutton utforsker stadig nye uttrykk og nye materialer. Programmet er rom hovedsakelig for maleri, men også installasjoner og skulptur av samtidskunst og nyere moderne kunst. Tomten er lang og smal, og mye av arealet er lagt under bakken med en heller trist universitetsbygning nærmest og det manierte Pinakothek der Moderne av Stephan Baunfels fra 2002 som ikke bidrar til glede, til tross for enkelte gode tilløp i artikuleringen av langfasaden mor sør. Men lenger bort finner vi Leo von Klenzes Alte Pinakothek fra 1821, ombygget av Hans Döllgast.

Bygningskroppen er sammensatt av et 'pennal' med et hode som stikker ut til begge sider og utfyller gatehjørnet som et normalt hus i krysset Türkenstrasse/Theresienstrasse. Inngangen er fra gaten på nordsiden, Theresienstrasse. Huset har

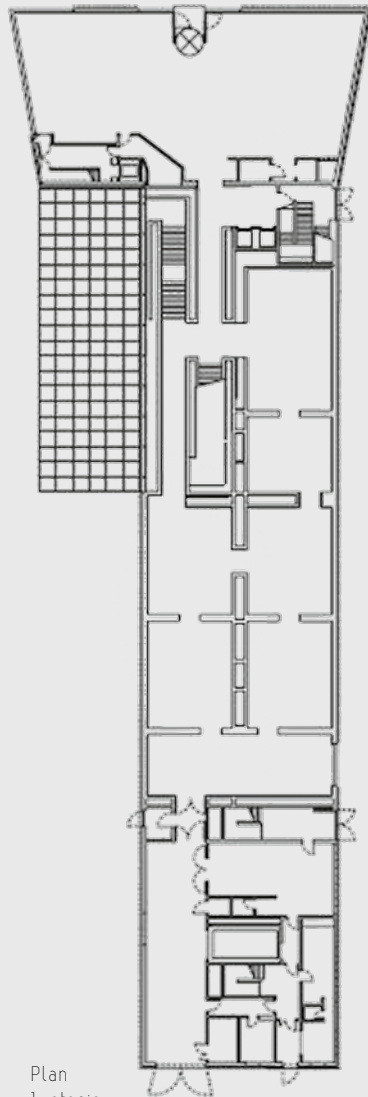

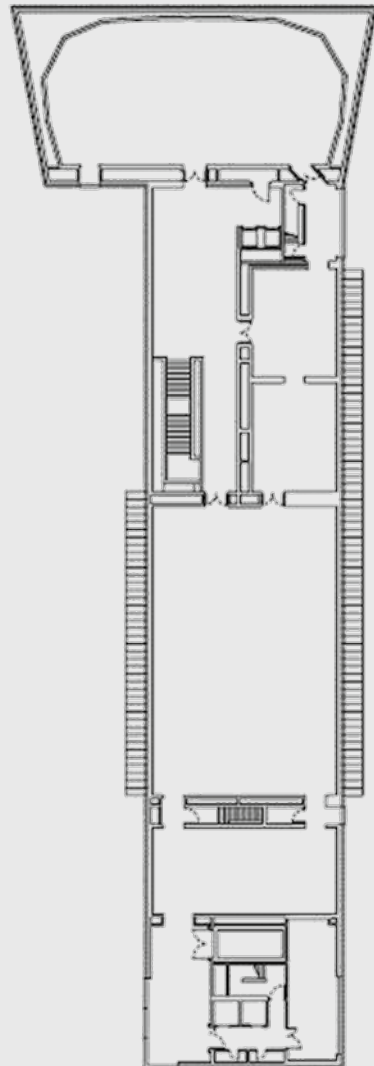
Foto: Andreas Lechtape © Museum Brandhorst

Plan underetasje

Plan
1. etasje

Plan
2. etasje

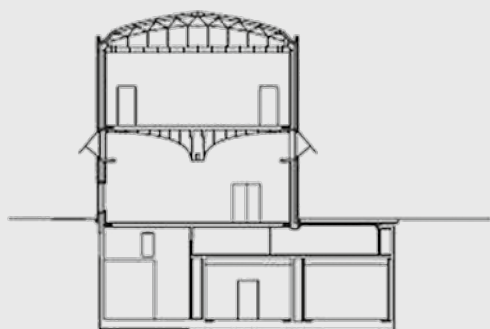
— a

Foto: Haydar Koyupinar © Museum Brandhorst

4 x 4 x 110 cm glaserte keramiske staver er festet med klips på baksiden. Stavene er plassert vertikalt foran og med avstand til vannrette, tofargede metallplater som hver for seg er tiltet. Slik forsterkes skyggespillet. Foto: Bitte Osnes Dahle

Snitt a

to plan over bakken og ett under. Etasjehøyden er 355 cm, og utstillingsrommene er dobbelthøye. Organiseringen av rommene er dels en suite, dels flytende rundt den åpne hovedtrappen.

Huset utmerker seg med en ytre form og uttrykk som ønsker å være en kiste mer enn et hus. Og det er da også som skattkiste huset gjør seg gjeldende, med verker av Joseph Boys, Mario Merz, Jan-nis Kounellis, Sigmar Polke, Bruce Nauman, Damien Hirst, Jean-Michel Basquiat, Mike Kelley, Andy Warhol og Cy Twombly.

Sauerbruch Hutton benytter seg av 4 x 4 x 110 cm keramiske glaserte staver som

på baksiden er mekanisk festet med klips. Disse er plassert vertikalt foran og med avstand til vannrette, tofargede metallplater som hver for seg er tiltet. Slik forsterkes skyggespillet bak stavene som består av tre sett fargetoner, lys, mellom og mørk. Den mørke nærmest bakken, den lyseste i det volumet som strekker seg høyest.

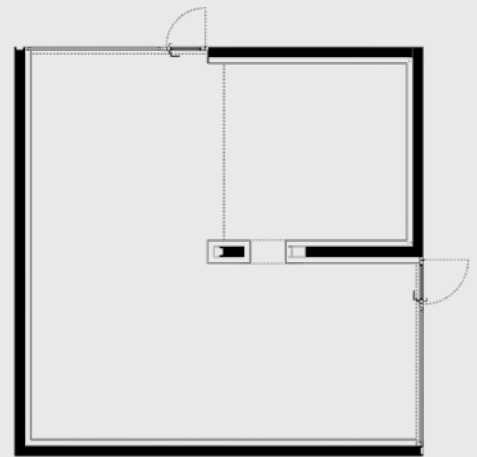
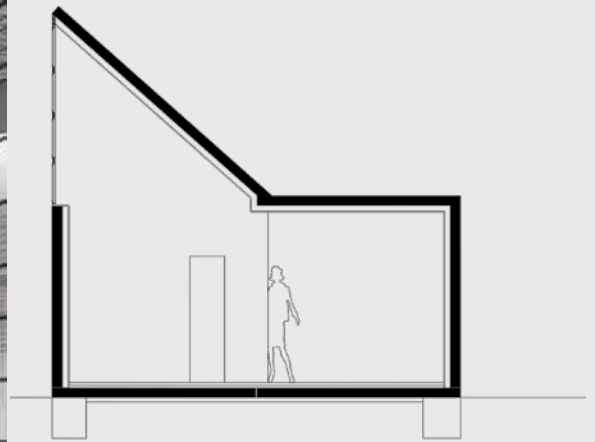
Arkitektene forslo opprinnelig en glassfasade, for på den måten å speile alle museumsbygningene i området. Dette likte ikke naboene på andre siden av gaten og protesterte. Slik oppsto en ny fasade sammensatt av 36 000 staver i

23 forskjellige farger. På avstand fremstår bygningen tilsøret med tre ulike farger i lyshet og tone. Kommer man nærmere øker flatens dybde og intensitet og de ulike fargene kommer sterkere og sterkere frem, mens uttrykket hele tiden svinger mellom noe fastholdt og noe flyktig som forvirrer. Det er da også hensikten. Det er ikke kisten, men innholdet som skal forklare. Arkitekturen trer tilbake, allikevel forblir inntrykket sterkt.

Besøk i oktober 2011
www.sauerbruchhutton.de

Installation Teriete

Eksperimentpaviljong Berlin, Tyskland 2009

ARKITEKT: WIEWIORRA HOPP ARCHITEKTEN

Betong, betongelement, glass, isolasjon:

En 36 m² stor paviljong er reist i Wolliner Strasse. Den er bygget av demonterte betongelementer (Plattenbau) og vinduer fra Palast der Republik, DDR-tidens ikonbygning som er revet for å gi plass for en grusom akt: Gjenoppbygging av det gamle Berlin Schloss.

Denne prototypen utgjør del av et forskningsprosjekt på Technische Universität Berlin. Her utprøves demonterte elementer som gjenbruksmaterialer til små boligprosjekter. Betongelementene samles ved

hjelp av stållasker og bolter. Slik kan også det resirkulerte hus selv demonteres og brukes på nytt.

Materialer som benyttes gjennomgår kontroller som fastslår at de tilfredsstillir dagens krav til miljø, energi og bærekraft. Nye materialer – som karbonfaserhimling, selvkompimerende betong, innvendig isolasjon av kalsiumsilikat, cellulosefiber og remser av bølgepapp som randtetting – blir underlagt samme kontroll, noe også gulvvarmen som utnytter nabohusets bruktvann blir.

Testoppbyggingen foregikk varmt og tørt inne i Peter-Behrens-Hallen, den ble senere flyttet til en bakgård i Mitte og brukes i dag som utstillingsrom. Jeg fascineres av planen som er godt gammelt Rudolf Schwarz-merke.

Grunnrisset bestemmer alt. Nesten. Snittet må sitte i tillegg. Og det gjør det her.

Kilde: www.wh-arch.de
ArchitekturBerlin10, side 104/105
Foto: Christian Rose (s. 68) og
Thorsten Klapsch (s. 69)

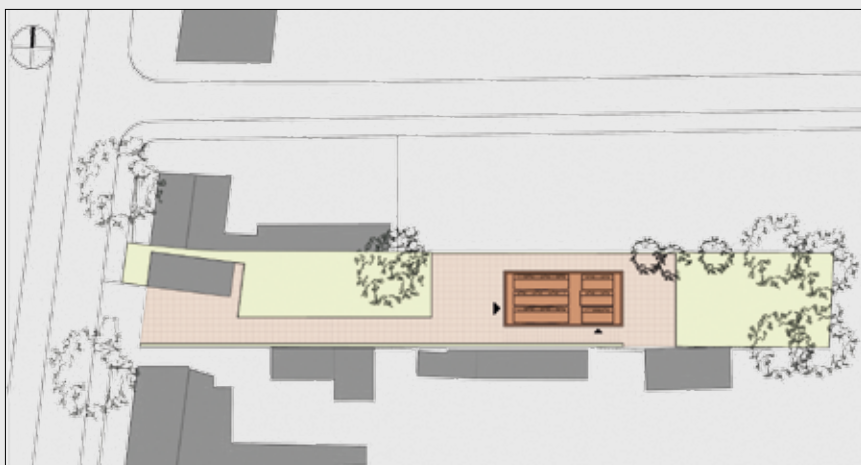

Atelieret med mezzanin, 'shedlights' og kjellerlemmer innfelt i gulvet

Atelier og bolig i Friedrichshagen

Berlin, Tyskland 2009

ARKITEKT: NUMRICH ALBRECHT KLUMPP ARKITEKTER

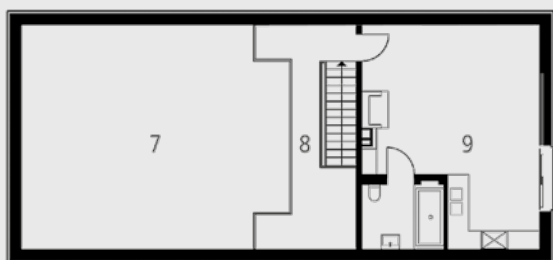
Betong, tegl, teglblokk,
glass, stål, betong:

Huset med et fotavtrykk på 190 m² tjener først og fremst som arbeidsrom for billedhugger Stephan Balkenhol. Men da denne ikke bor fast i Berlin, er behovet for overnatting og opphold tatt vare på.

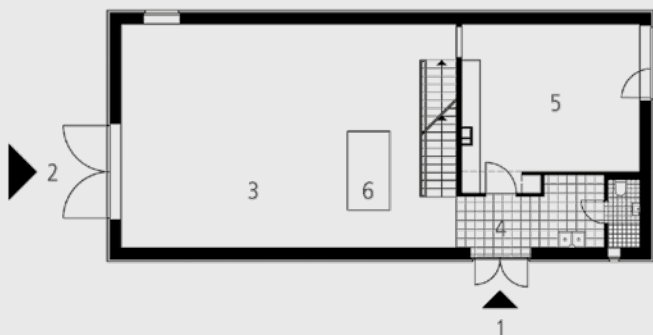
Tre langsgående shedlight på taket mot nord fordeler lyset til det 80 m² store og seks meter (dobbelthøye) arbeidsrommet, men også mezzaninen hvor oppholds-/boareal befinner seg. Kontor og wc ligger på samme nivå som arbeidsrommet, under mezzaninen som har adgang via

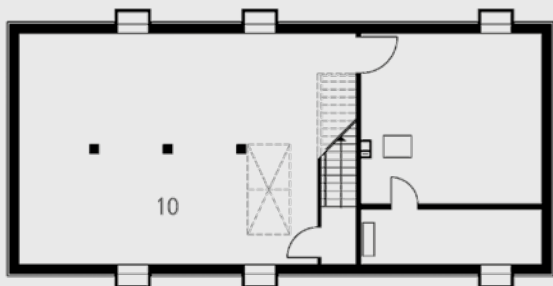
Materialtransport direkte inn i atelieret gjennom porten på vestsiden

Plan 2. etasje

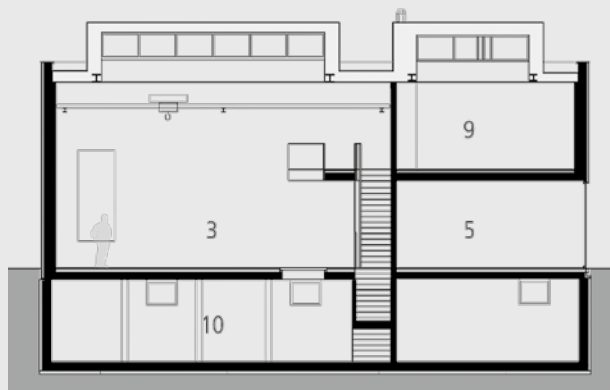
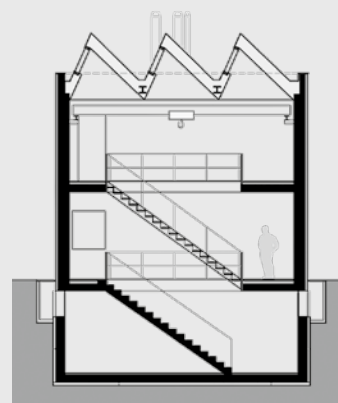

Plan 1. etasje

Plan kjeller

- 1 Hovedinngang
- 2 Materiallevering
- 3 Atelier
- 4 Entré
- 5 Kontor
- 6 Innfelle kjellerlemmer
- 7 Åpent ned
- 8 Mezzanin
- 9 Bolig
- 10 Lager og teknikk

Oppholdsrommets vindu mot øst kan skyves helt til side slik at rommet transformeres til et uteoppholdsrom, en loggia-altan-hybrid

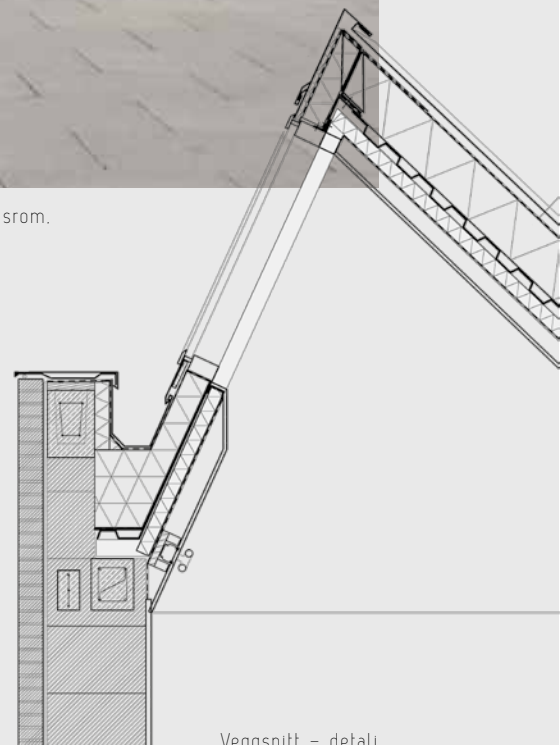
en åpen trapp/galleri hvorfra kunstneren kan besiktige kunsten. En løpekatt og stor port sørger for lett inn- og uttransport av store de store trestammene som billedhuggeren benytter seg av. Restmaterialet benyttes til fyring i tillegg til gass-brennersystemet.

Ytterveggen er en kompakt 49 cm massivvegg med Poroton innerst og fuget tegl ytterst. Dette gir et optimalt rom-klima med fukt- og temperaturvandring i balanse, uansett vær.

Oppholdsrommets vindu mot øst kan skyves helt til side slik at rommet transformeres til et uteoppholdsrom, en loggia-altan-hybrid.

Kilde: www.nak-architekten.de
 ArchitekturBerlin10, side 106/107,
 Braun Publishing AG
www.braun-publishing.ch

Foto: Nina Straßgütl, www.ninastrg.de

Veggsnitt - detalj